ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 23 апрель

Дўстлик шахри

Дўстлик туманлараро иқтисодий судининг судьяси И. Курбанов раислигида, судья ёрдамчиси А.Розматовнинг котиблигида, даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги манфаатида Ўзбекистон фермер, дехкон хужаликлари ва томорка ер эгалари Арнасой туман кенгашининг жавобгар "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти хисобидан 908.445.602,16 сўм маблағни ундириш тўгрисидаги даъво аризаси юзасидан қўзғатилган иқтисодий ишни даъвогар вакили О.Ишонқулов (рахбар), жавобгар вакили А.Хусанов (рахбар) ва Т.Ғиёсов (ишончнома асосида)ларнинг иштирокида, Дўстлик туманлараро иктисодий суди биносида ўтказилган очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

Даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги (бундан кейинги матнларда "даъвогар" деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Арнасой туман кенгаши (бундан кейинги матнларда "кенгаш" деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейинги матнларда "жавобгар" деб юритилади) ҳисобидан 908.445.602,16 сўм маблағни ундиришни сўраган.

Суднинг 2024 йил 15 апрелдаги ажрими билан ишга Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси қошидаги "Қишлоқ хўжалиги махсулотлари сифатини баҳолаш маркази" давлат муассасаси низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар рахбари даъво талабларини қўллаб-қувватлаб, тарафлар ўртасида тузилган контрактация шартномасига даъвогар томонидан жами 155.594 микдордаги уруғлик 1.397.461.162 сўмлик қийматдаги буғдой махсулоти етказиб берилганлигини, топширилган махсулотнинг 60 кунда тўлаб берилиши лозим бўлган товарнинг ягона нархи тўлик тўлаб берилганлигини, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг шартларига кўра ушбу топширилган махсулотга нисбатан жавобгар устама ҳақ тўлашлиги лозимлигини, даъво аризасида ундириш сўралган 908.445.602 сўм маблағ устама ҳақ суммаси эканлигини, суддан даъво аризасида 908.445.602 сўм маблағ деб ундириш сўралганлиги холатини, 908.445.602 сўм устама хак ундириш деб ўкишликни, суддан устама хак ундириш доирасида ишни кўришни, ўзаро хисоб-китоб натижасида расмийлаштирилган таққослаш далолатномасига кура жавобгар топширилган махсулот учун 908.445.602 сўм устама хак тўлаши лозимлигини билдириб, даъвони тўлик каноатлантиришни сўради.

Суд мадлисида иштирок этган жавобгар вакили тушунтириш бериб, ҳақиқатан ҳам устама ҳақ ҳисобидан қарздорлик мавжудлигини, устама ҳақни молиялаштириш жамғарма томонидан сертификат расмийлаштирилганидан кейин тўлаб берилишини, айни вақтда жамғарма томонидан сертификат берилган уруғлик маҳсулотлар маблағ тўлаб берилмаганлигини, буғдойнинг товар шаклидаги қатъий нархи 466.7 млн. сўм даъвогарга тўлиқ тўлаб берилганлигини, раислик қилувчининг саволига кўра, даъвогар ундириш талаб қилинаётган уруғлик буғдой учун сертификатлар олинганлигини, ҳақиқатан ҳам даъво аризасида ундириш сўралган 908.445.602 сўм устамадан қарздорлиги мавжудлигини, қарздорликни тез кунда тўлаб берилишини билдириб, суддан қонуний қарор қабул қилишни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар рахбари даъво юзасидан уруғлик махсулот учун устама хакни тўлаб берилмаётганлиги холати жавобгарнинг ўзига боғлиқ бўлмасдан келаётганлигини, жамғармадан маблағ келган күни қарздорлик тўлиқ берилишини, тарафлар ўртасида тўлаб тузилган кўра, "Тайёрловчи махсулотни белгиланган шартноманинг 3.6-бандига тартибда қабул қилиб олган вақтдан бошлаб 60 кундан кечиктирмасдан унинг ягона нархдаги хакини, белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекциясига қарашли "Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази" давлат унитар корхонаси томонидан мувофиклик сертификати берилганидан кейин нав устамаларини хамда уруғлик материалларини тозалаш жараёнида олинган дон аралашмаси қийматини тўлаб беради" деб кўрсатилганлигини, шу боис товар шаклида махсулотнинг хаки тўлик тўлаб берилганлигини, устама хақиқатан хам даъвогардан 908.445.602 сўм карздорлик мавжудлигини, тез кунда қарздорликни тўлаб беришини билдириб, суддан қонуний қарор қабул қилишни сўради.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган Кенгаш (вакили) ҳамда "Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сифатини баҳолаш маркази" давлат муассасаси суд мажлисида иштирок этмади.

Бирок, "Қишлоқ хўжалиги махсулотлари сифатини бахолаш маркази" давлат муассасаси суд мухокамаларини ўзининг иштирокисиз кўришни сўраб илтимоснома такдим қилган.

Мазкур холатда суд, низо юзасидан қарор қабул қилиш учун материаллар етарли эканлигини инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддаси талабларидан келиб чиқиб, ишни Кенгаш (вакили) ҳамда "Қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари сифатини баҳолаш маркази" давлат муассасаси (вакили) иштирокисиз қўришни лозим топди.

Иш хужжатларидан кўринишича, даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги ва "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти ўртасида 2023 йил 05 январда 6-сонли Бошокли дон экинлари уруғлигини харид қилиш бўйича шартнома тузилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (бундан буён матнда "ФК" деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1- ва 1.2-бандларига кўра, хўжалик (даъвогар) тайёрловчи (жавобгарга) 2023 йил хосилидан ушбу шартноманинг 1.2-бандига мувофик бошокли дон экинлари уруғлиги махсулотини топшириш мажбуриятини, тайёрловчи (жавобгар) эса белгиланган микдорда ва тартибда сифатли бошокли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

ФК 466-моддасининг биринчи қисмига кўра қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Шартнома шартларидан келиб чиқиб, даъвогар жавобгарга жами 1.420.847.359 сўм қийматдаги уруғлик дон махсулотларини етказиб берган ва ушбу махсулотлар жавобгар томонидан белгиланган тартибда электрон хисоб-варақ фактура асосида қабул қилиб олинган.

Иш хужжатларига кўра, даъво аризасида ундириш сўралган 908.445.602 сўм қарздорлик мавжудлиги юзасидан тарафлар ўртасида 2023 йил 17 ноябрь холатига ўзаро таққослаш далолатномаси тузилган.

Даъво аризасидан кўринишича, даъвогар томонидан жавобгарга тарафлар ўртасида тузилган шартномага кўра, жавобгарга буғдой уруғлиги маҳсулоти етказиб берилганлигини, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 3.6-бандларига кўра ушбу топширилган маҳсулотга нисбатан жавобгар 908.445.602 сўм устама ҳақ тўлашлиги лозимлигини, мазкур устама ҳақни ундириш сўралган.

Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси қошидаги "Қишлоқ хўжалиги махсулотлари сифатини бахолаш маркази" давлат муассасаси вакили томонидан судга 19.03.2024 йилда ва 23.04.2024 йилда такдим этилган маълумотномага кўра, даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги томонидан топширилган 155.6 тонна "ACP" навли 2023 йил 1 октябрда рўйхатга олинган 01-сонли апробация далолатномасига асосан мувофиклик сертификати берилганлиги қайд этилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 3.6-бандига кўра, тайёрловчи махсулотни белгиланган тартибда қабул қилиб олган вақтдан бошлаб 60 кундан кечиктирмасдан УНИНГ ягона нархдаги белгиланган тартибда хакини, Узбекистон Республикаси Вазирлар Махкамаси хузуридаги Агросаноат устидан назорат қилиш инспекциясига қарашли "Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази" давлат унитар корхонаси томонидан мувофиклик сертификати берилганидан кейин нав устамаларини хамда уруғлик материалларини тозалаш жараёнида олинган дон аралашмаси қийматини тулаб беради.

Демак, мазкур ҳолатда жавобгарда уруғлик буғдой маҳсулоти учун даъвогарга устама ҳақи, яъни қийматини тўлаб бериш мажбурияти юзага келган.

Қолаверса, жавобгар вакиллари томонидан ушбу ҳолатларни инкор этувчи далилларни судга тақдим этилмади.

Вахоланки, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаб ва эътирозларига асос қилиб келтираётган холатларни исботлаши керак.

Шу боис, суд даъвонинг 908.445.602 сўм устама қийматини ундириш талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Юқоридагиларга асосан суд, ишдаги ҳужжатларини ўрганиб, ишда иштирок этувчи шахслар вакилининг тушунтиришларини тинглаб, даъво талабларини қаноатлантиришни, ишни судда кўриш билан боғлиқ бўлган суд ҳаражатларини, яъни олдиндан тўланган почта ҳаражатларини жавобгардан даъвогар фойдасига ундириб, давлат божини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Юқоридагиларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176, 180, 186-моддаларига асосланиб, суд

карор килди:

Даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги манфаатида Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Арнасой туман кенгашининг жавобгар "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 908.445.602,16 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги даъво аризаси қаноатлантирилсин.

Даъвогар "SUYUNOV SARDOR DALASI" фермер хўжалиги фойдасига жавобгар "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти хисобидан 908.445.602,16 сўм асосий қарз ва 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "DO`STLIK BESTSEEDS" масъулияти чекланган жамияти хисобидан Республика бюджетига 18.168.912 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган кундан бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози бўлган тараф бир ой муддат ичида шу суд орқали апелляция шикояти (протести), ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (протести)ни Жиззах вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига бериши мумкин.

Раислик килувчи, судья

И. Қурбанов